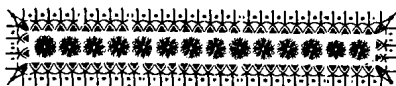

(Հնորհաւորութիւն) մէջ: Յետոյ զննութեան կ'առնուի այն կէտը թէ նոյնպիսի շեշտ մը կամ արդէն դատական հայերենին մէջ թէ նոր ծնած է, եւ կուգայ այն եզրակացութեան որ այս շեշտին մեծ հնութիւնն այնպէս ապահով չէ: Վերջին «Յեղեկութիւնը» փորձիկ համամատական մըն է «Խմբորդութիւն եւ անկէ անտնցներու օտուգործութեան համար»:

Հ. Յ. Յ.

ՇԱՀԱՏԱՆԻ ՏԵՍՈՒՐԻՆ

Վիեննա, 29 Սեպտեմբեր 1900:

Նրկամեայ ժամանակիս զվաւոր դէպքն էր Խուալիոյ Հումբերտ Ա թագաւորին մահը անիշխանականի մը զնտակէն: Ոճիրկատարութեամբ Յուլիոս 29ին իՄոնցա, ոճրագործն էր Անշելոյ Բրեշի իտալացի մը, որ ծնրակալուեցաւ: Հումբերտ Ա ծնած էր 1844 մարտ 14, մասնակցած 1859 եւ 1866 պատերազմաց, 1868ին ամուսնացած Մարգարիտա թագուհոյն հետ՝ որ Գեմուայի Փերդինանդ դքսին դուստրն է: Միակ գահաժառանգ որդի ունեցաւ, արդի թագաւորն Խալիոյ Վիկտոր Էմմանուէլ Գ, որ ճամբորդութեան վրայ էր: Բնականապէս մեծ յոգում յառաջ բերաւ բովանդակ աշխարհի մէջ. ցաւակցութիւնք անթիւ եղաւ, խուզարկութիւնք անընդհատ ոճրագործին մեղսակիցներն որոնք ընդարձակ ծրագրով դաւադրութիւն մը կազմակերպած կը կարծուին գտնելու. յուզարկաւորութիւնը շեղ: Ոճրագործը դատուեցաւ եւ, որովհետեւ Խալիս մահուան պատիժը բարձուած է՝ դատապարտուեցաւ ցկնանա խիստ բանտարգելութեան: — Նոր թագաւորը Վիկտոր Էմմանուէլ Գ ծնած է 1869 նոյ. 11 եւ ամուսնացած 1896ին Մոնտենեգրոյի Հեդիշէ իշխանուհոյն հետ, որ չորս տարւով աւելի պզտիկ է: Մինչեւ հիմայ անգլաւակ մնացած է ամուսնութիւնը:

Անտորիս հանդիսապէս տունց Օգ. 18ը, որ իւր Կայսեր Փր.-Յովսեփայ Ա ծննդեան տարեդարձն է, այս անգամ 70ամեայ տարեդարձն բլլալով: Կայսրութեան ամէն կողմը մեծ հանդիսութիւններ եղան, ի մասնաւորի Վիեննա մայրաքա-

ղաքն ուր երեքօրեայ մեծագործ լուսավառութիւն մ'եղաւ: Բայց ներքին խնդիրները նոյն կնճռեալ վիճակի մէջ են, այնպէս որ նախարարապետն Կէօրթը վերջին փորձ մ'ալ րրաւ Սեպտ. կէսին խորհրդարանը լուծելով: Բայց խնդրական է որ նոր ընտրութիւնքն ալ տարբեր արդիւնք տան: Այս անգամ շատ մեծ շափով էին ի Գալիցիա կատարուած ռազմափորձերն, ուր հսկայ բանակ մը միացուած էր:

Քաղաքացիները շփոթութեանց երկիւղ կու տային: Ժանը խնդիր մը ծագեցաւ Ռուսիանիոյ եւ Բուլգարիոյ մէջ, յակեղոնական մասնամողովին պատճառաւ. մինչեւ սպառնալիք կար գէնքի դիմելու: Սակայն ցայսօրկարեւի եղաւ իրերը խաղաղութեամբ կարգադրել, եւ կը յուսացուի որ նոյնպէս ալ լինայ: Եփոթութիւնք պակաս չեղան նաեւ Սեդաիս, ուր մտքերը շատ զրգոգուած էին երիտասարդ թագաւորին ամուսնութեան առթիւ, կամ բուն անոր ընտրած ամուսնոյն համար, մինչեւ անգամ գծտութիւն ի նշալով թագաւորին եւ իւր ծնողաց մէջ, նախարարութիւնը հրաժարելով, եւն: Նրիտասարդ թագաւորը սակայն կըցաւ այս շփոթութիւնքը վերցրնել, եւ ամուսնութիւնն ալ կատարուեցաւ, որուն շնորհաւորեց նաեւ Ռուսիոյ ինքնակալը: Աղքատաւոր թագաւորը 24ամեայ էր, ամուսինն՝ այժմ Սերպիոյ թագուհին՝ Դրակա Մաշին 42ամեայ, որ այրի էր եւ երբեմն չբաղիւր տիկին Նատալիոյ:

Պարսից Վե. Շահը շարունակից իւր ուղեւորութիւնն, որ այժմ աւարտելու մօտ է: Յուլիս 17ին պաշտօնապէս այցելելով Պետերբուրգի արքունիքն, անցաւ Գաղղիա, ուր երկար կեցաւ, ի մասնաւորի այցելելով Պարսիս ու ցուցահանդէսը (Օգ. 2ին ոճիր մը փորձուեցաւ իւր վրայ, բարեբախտաբար անյաշող): Երկար կենալով Մարիենբադ քաղիքը, ամառը վերջերը հիւր եկաւ ի Վիեննա Աւստրիոյ կայսեր: Այժմ ճամբար ելած է Բուդաբէշտէ Կ. Պոլիս երթալու:

Անգղիոյ Խորհրդարանը լուծուեցաւ պաշտօնապէս ամուսյս 25ին եւ նորը պիտի գումարուի Ծոյ. 1ին: Ընտրութիւնք որոշում պիտի բերեն նաեւ Հարաւայիւն-Աֆրիկիէ բախտին վերջնականապէս վճռու-

ելուն, թէեւ անոր քախտն արդէն իսկ վճռուած կրնայ ըստիւ: Յուլ. 31ին Օրանմի մնացեալ բանակին մեծ մասը (ըըր 5000 հոգի զօրավար Պրինսլոյի հետ) անձնատուր եղաւ Անգղիացւոց, միակ ճարպիկ Դե-Վէտկըցաւփախիչի թրանսփալ: Սեպտ. ամսոյ սկիզբը հինգօրեայ ճակատամարտ մը տրուեցաւ Մախադդորպի քով, ուր Բուլլէր որ միացած էր Ռոբերդսի ի վերջոց ստիպեց զԲոլմա նահանջել: Ճակատէն ետքը թրանսփալ անգղիական թագին հպատակ հրատարակուեցաւ: Կրիզէր բողոքեց, բայց երբ Անգղիացիք առին նաեւ Լիտնէրուզն ու Բաբերտըն եւ ըննեցին վերջին երկաթուղւոյ գիծն, որ փորթուալական Ափրիկէ կը տանէր, ստիպուեցաւ Կրիզէր գերի շինալու համար՝ ինչ փախչիլ ապաստանիլ Սեպտ. 11ին, իրեն հետեւեցան իբր 3000 Բուրեր, զորոնք զինաթափ ըրին Փորթուալցիք:

Ճննառատանի իրերը շատ փոխուեցան երկու ամսուան մէջ: Գերմանիոյ Կայսրը յաջողեցաւ զկոմս Վալդէրսէ անուանել տալ ընդհանուր հրամանատար միացեալ պետութեանց: Բայց ճամբայ անգամ չելած՝ Դաշնակիցք պէտք եղած զորք տեսնաւ Օգ. 1ին ելլելով Տիէնցիէն ղէպ ի Պէկինգ: Երկու տեղ միայն բուռն ընդդիմութիւն եղաւ (Օգ. 6 եւ 7ին) Պայցանգի եւ Նագզունի քով, ուր եւրոպական Դաշնակիցք շատ մեծ կորուստներ ունեցան, բայց Ճննացիք ի վերջոյ նահանջել ստիպուեցան: Օգ. 15ին հասան Դաշնակիցք Պէկինգ եւ Դեսպանք ազատեցան: Ճննական արքունիքն ի Սիանֆու փախած էր, որ պետութեան մայրաքաղաք հրատարակուեցաւ: Անկէ ետքը բանակցութիւնք սկսան ըլլալ, Ճննաց լիազօրն ըլլալով հանրածանօթ Լի-Հունգ-Չանգ եւ իշխանն Չինգ, որ պաշտպան եղած էր Դեսպանաց: Բայց իրերը տակաւին չփոխ են, եւ պատերազմական գործողութիւնք ալ կը շարունակուին: Ռուսիա, որուն Արտաքին գործոց Նախարար անուանեցաւ կոմս Լամսդորֆ, առաջարկեց պարպել Պէկինգ եւ Դեսպաններուն հետ քաջուիլ Տիէնցին բանակցութիւնքն սկսելու: Գերմանիա ընդդիմացաւ այս առաջարկին, իւր կողմանէ առաջարկելով բաւական խիստ պայմաններ՝ բանակցութիւնք սկսելէն յառաջ:

Վերջին առաջարկս ալ մերժեցին Միացեալ Նահանգք, որ այժմ ինքնագլուխ գործելու կը սկսին: Ռուսիա ալ ետ չէ առած իւր ծրագիրն, եւ արդէն բանակին մաս մը թողուցած է Պէկինգը: Իրաց այս վիճակին մէջ կը հասնի Վալտերսէ այս օրերս ի Թակու եւ միացեալ պետութիւններու բանակներուն վերին կառավարութիւնը կը ստանձնէ: Գերմանական թերթերը կը յուսան թէ Վալդէրսէի իւր պաշտօնին զլուին անցնելով ալ վերջապէս ծայրագոյն արեւելք տիրող տարտամ ու շփոթ դրութիւնը պիտի պարզի ու կերպաւորի ամիսներէ հետէ ամբողջ աշխարհի մտադրութիւն գրաւելէ ետքը:

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀԱՆՅԻՏԱՅԱԼԱՆ — Թղթակցութիւն Արքայու եւ Հրիստոսի ըստ Նորագիտ արձանագրութեան Եփեսոսի. 267:

ՄԱՏՆԱԿԱՆԱԿԱՆ — Նկատողութիւններ Փատատոսի պատմութեան վերաբերեալ. 270:

ԳՐԱԿԱՆ — Վէճից Սեքստիայ. 279:

ԹՂԹԱՅՈՒԹԻՒՆ — Բառամանկ ախտի հետեւանքներ. 284:

ՀԱՆՈՍՈՒՄԱԿԱՆ — Ուսումնական ուղեւորութիւն Քէլք եւ Լէման գիտնականաց. 287:

ԱԶԳԱԿԱՆԱԿԱՆ — Պատմական ակումբ եւ մտտի-ապաշտութիւն. 294:

ԼԵՃՈՂԱՅԱՄԱՆԱԿԱՆ — Արաքիկի գաւառաբարքառը. 295:

ՊԵՏՄԱԿԱՆ — Եղիսաբեթուպոլսոյ քաղաքային շէքքին կարգադրութիւններ — Դաշնադրութիւնք — պարտաթղթեր — կտակ. 303:

ՄԱՏՆԱԿԱՆԱԿԱՆ + Գէորգայ Պիսիգեայ վեցօրեայք. 308:

ԱՅԼԵՒԵԼՔ

ՆՈՐ ՀՐԱՅՄԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. 316:

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՑԵՍՈՒԹԻՒՆ 319:

ՀՐԱՅՄԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՊԵՏՄԱԿԱՆ

Կ. ԲԱՓԱՆԵԼ Կ. ՊԵՐՈՆՅ

ՎԻԵՆՆԱ, ՄԻԻԲԱՐԵՆԱ ՅԳԱՐԱՆ